

Azərbaycan – Türkiyə müttəfiqliyinin solmayan səhifələri

Tarixlərdən keçib gələn ortaqlıq örnəyi

İstənilən yazılı sənədin zaman keçdikcə sarılmaq, solmaq, keyfiyyətdən düşmək əlamətləri də olur. Azərbaycan – Türkiyə dostluq və tərəfdaşlıq münasibətlərini rəsmiləşdirmiş sənədlərin isə nəinki köhnəlməsi, heç solması da mümkün deyil. Çünki bu əməkdaşlığın təməlinə xalqların tarixi keçmiş, soykökü, dil, din, adət-ənənə eniyilmi və gələcəyə inamı yer almışdır, dövlətlərin marağı və mənafələri əsas götürülmüşdür. Azərbaycan – Türkiyə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığının gündən-günə dərinləşməsinin əsas səbəblərindən biri də bu münasibətlərin ağır tarixi sınaqlardan uğurla çıxmasıdır.

və onun sərvətləri uğrunda gedən geopolitik savaşa, qanlı maraqlar toqquşmasında Bakıya qalmış Azərbaycan, Xalq Cümhuriyyətinin qurucuları tərəfindən haqlı olaraq başsız bədənə benzədillirdi. Azərbaycan fiziki bütövlüyünə – qan və inanc qarşaqları olan türklərlə çiyin-çiyinə verərək Bakıdakı özbaşnalıqlara, hərə-mərciyə, talan və repressiyalara son qoyaraq qovuşdu. Baş şəhər də daxil olmaqla, ölkəmizin dörd bir yanını zəfər təntənəsinə büründü. Nuru paşanın rəhbərliyi ilə Qafqaz İslam Ordusunun Bakıya daxil olması müqəddəs Qurban bayramı günlərinə təsadüf edirdi. Bu səbəbdən də təkcə Bakıda və bölgələrimizdə deyil, qalibiyyətin soracağı alan bütün Türk-İslam dünyasında bayram-bayrama qarışmışdı. Bakıda türk ordusunun adına qurbanlar kəsilmiş, qənimə ziyafətlər verilmişdi. Məşhur milyonçu, öz xeyriyyəçiliyi ilə xalqımızın yaddaşına əbədi həkk olunmuş Hacı Zeynalabdin Tağıyev indiki Dövlət Filarmoniyasının binasında təmtəraqlı süfrə açaraq Nuru paşanı əhali adından salamlamış, ona yüksək ehtiram göstərmişdi".

Mirzə Fətəli Axundov İstanbula

Tədqiqatçı həmkarımız İradə Sarıyevanın 2014-cü ilin dekabrında elektron resurslarda paylaşılan məqaləsində oxuyuruq ki, Mirzə Fətəli Axundovun yeni əlifba uğrunda mübarizəsi böyük ədəbi tərcümeyi-halında belə göstərilir: "Əlifbanı dəyişdirmək haqqında kitabçanı Rusiya elçisi Draqomanın vasitəçiliyi ilə Türkiyə sədrəzəmi Fuad paşaya təqdim etdim, türkcə pyseslərimi və "Hekayəti Yusif şah"ı da göstərdim. Kitabça sədrəzəmin əmrilə "Cəmiyyəti-elmiiyyəti-Osmaniyyə"yə tədqiq edildi, hər xüsusda ona məktub saydılar, təqdir etdilər".

Hacı Zeynalabdin Tağıyev Nuru paşanı əhali adından salamlamışdı

Ötən illər qardaş Türkiyənin bir neçə vilayətində baş vermiş yanğınların qarşısının alınması zamanı və qurbanlarının sayına, dağıntının miqyasına görə dünya ekspertlərinin "Əsrin faciəsi" adlandırıldığı son zəlzələdən dərhal sonra doğmalarına öz yardım əlini uzatmış Azərbaycanın aldığı addımlar nəinki Türkiyədə və Türk dünyasında, eləcə də bütün Avrasiyada çox geniş əks-səda yaratmışdır. Bu barədə qəzetimizdə kifayət qədər söz açılmışdır və həm yardım göndərilməsi prosesi, həm də qaradaşlığın göstəricisi olan çoxsaylı məlumatlardan ibarət olan qəzet yazıları davam etməkdədir.

Ancaq biz Azərbaycan – Türkiyə dostluq və tərəfdaşlığının bezi tarixi səhifələrini yada salmaq istəyirik. Məsələn, Azərbaycan arazıları Çar Rusiyası və İran dövləti arasında ki müqavilələrlə iki yerə parçalandığı, bir xalqın iki dövlətin "arazısında" yaşamağa məhkum edildiyi dövrdə də qabaqcıl Azərbaycan ziyalıları taleyüklü məsələlərin həlli üçün İstanbula getmiş, Türkiyə dövlətinə mürciət etmişlər.

Paşam, qardaş qardaşa borc verməz...

Mustafa Kamal paşa 1921-ci ildə Nərimanovı bir məktub yazaraq ondan borc istəmişdi. Bu məktub səfir vasitəsilə 1921-ci il mart ayının 17-də Nəriman Nərimanova çatdırılmış, o isə

darhal 500 kiloqram qızıl göndərmişdi. Bunun 200 kiloqramı dövlət büdcəsinə, qalanı isə silah-sursat üçün istifadə edilmişdi.

Daha sonra Nərimanov Rusiyadan aldığı 10 milyon qızıl pulu Ankaraya göndərmişdi. Bu yardımlar sayəsində döyüş içində olan ölkənin vəziyyəti xeyli düzəlmişdi. 1921-ci il mart ayının 23-də Azərbaycan hökuməti könüllü şəkildə Türkiyəyə Azərbaycan xalqının hədiyyəsi olaraq 30 sistem neft, 2 sistem benzin, 8 sistem yağ göndərdi. Bundan əlavə, 1922-ci ildə Batum yolu ilə Azərbaycan tərəfindən doqquz min tondan çox kerosin və 350 ton benzin yardımı edilib. Mustafa Kamal paşa Nəriman Nərimanov bütün bunların borc olduğunu və qaytarılacağını bildirir. Nərimanov Mustafa Kamal paşaya yazdığı məktubunda türk xalqının qazanılan uğurlarla imperalizmdən qurtulma günlərinin yaxınlaşdığını qeyd edərək, türk xalqını təbrik etdiyini bildirir və sonra əlavə edirdi: "Paşam, bizdə qardaş qardaşa borc verməz. Qardaş hər zaman qardaşının əlindən tutar. Biz qardaşlıq, hər zaman əlinizdən tutacaq və tutmağa davam edəcəyik".

"Ümid körpüsü" Naxçıvanı nicat götürmüşdü

Müttəfiqliyimizi gözü götürməyən qüvvələrin himayədarlığı etdiyi Ermənistan təkcə Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonlarda deyil, Naxçıvanda da işğalçılıq siyasətini davam etdirmək istəyirdi. Xoşbəxtlikdən həmin illər muxtar respublikaya xalqımızın böyük oğlu, dünya şöhrətli siyasətçi Heydər Əliyev rəhbərlik edirdi. Ulu öndərin öz siyasi nüfuzundan və şəxsi münasibətlərindən istifadə etməsi Naxçıvanı məhrumiyyət və məşəqqətlərdən qurtulmasını təmin etmişdi.

Heydər Əliyev 1992-ci il mayın 28-də muxtar respublikanın xaricə əlaqələrinin qurulması üçün Azərbaycan – Türkiyə sərhədində, Arax çayı üzərində "Ümid körpüsü"nin açılmasına nail olmuşdu. Bu fakt iki qardaş xalqı bir-birinə qovuşdurmaq, yurddan-yurda, kööldən-könlüə körpü salmaq baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyırdı.

Açılış mərasimində çıxış edən ümummilli lider demişdi: "Türkiyə Cümhuriyyətinin Azərbaycan Respublikasına və Azərbaycanın bir hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasına belə yaxından münasibət bəsləməsi, bu cür yardım etməsi, şübhəsiz, bizim

Tərəflərdən hər hansı birinin fikrincə, onun müstəqilliyinə, suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığına və ya təhlükəsizliyinə qarşı üçüncü dövlət və ya dövlətlər tərəfindən təhdid və ya təcavüz edildiyi təqdirdə, tərəflər birgə məsləhətləşmələr aparacaq və bu təhdid və ya təcavüzün aradan qaldırılması məqsədilə BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərinə müvafiq təşəbbüs həyata keçirəcək, bir-birinə BMT Nizamnaməsinə uyğun zəruri yardım göstərəcəklər.

"Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsi"ndən Şuşa şəhəri, 15 iyun 2021-ci il

keçmiş əlaqələrimizin yenidən yaradılıb möhkəmləndirilməsini bir daha nümayiş etdirir. Mən bütün naxçıvanlılar adından, Naxçıvanda olan sizin qan qardaşlarınız – türklər adından Türkiyə Respublikasına yaşayan bütün türk qardaşlarımıza, hörmətli Baş nazir Süleyman Dəmiralə, hörmətli Prezident Turqut Özalə və hamınıza öz təşəkkürümü bildirirəm. Hamınıza çatdırmaq istəyirəm ki, bu münasibətlər, bu əlaqələr Naxçıvan Muxtar Respublikası qarşısında düşdüğü iqtisadi və siyasi böhrandan çıxmaq üçün böyük bir yol açıb və sizin yardımınızla bu böhranlardan çıxıb, Naxçıvanı İla Türkiyə arasında olan əlaqələr daha da inkişaf etdirəcəyik. Mən bir məsələni qeyd etmək istəyirəm ki, bu müqavilənin və müqavilədə göstərilən bütün maddələrin, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasına yüz milyon dollar yardım edilməsi məsələlərinin hamısının həmişə, həm iqtisadi, həm də mədəni əhəmiyyəti var".

Rəcəb Tayyib Ərdoğan Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanında

Qardaş ölkə Prezidentinin Bakıdakı Azadlıq meydanında keçirilən Zəfər paradında, Şuşada məşhur bəyannamənin imzalanmasında, Füzuli və Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanlarının açılışlarında və digər tədbirlərdə iştirakı ilə döndə-döndə sübut etmişdir ki, Türkiyə daim Azərbaycanın yanındadır. Cənab Ərdoğan Zəngilanda olarkən demişdir: "Biz bölgədə davamlı sülhün və hərtərəfli normallaşmanın tərəfdarıyıq. Bu coğrafiyadan keçəcək quru və dəniz yolu xətləri təkcə Azərbaycan və Türkiyə üçün deyil, bütün bölgə ölkələri üçün iqtisadi və ticari fərslər yaradaacaq. Gün gələcək, Zəngazurdan çıxıb İstanbula qədər gedə biləcəyik. İğ-

dıra, Qarsa gedə biləcəyik. Bölgənin tranzit, lojistik mərkəz kimi mövqeyi möhkəmlənəcək".

Mövlud Çavuşoğlu təşəkkür etmək istəmə də...

Qardaş ölkənin Xarici İşlər naziri mətbuata verdiyi müsahibədə deyib ki, Azərbaycanın göndərilən yardım təyarrələri ehtiyac duyduğumuz qadri və digər ləzizmələri fasiləsiz Türkiyəyə gəlvir. Bu yardımlara görə nə qədər minnətdar olsaq da əzdir: "Mən bu barədə təşəkkürümü bildirməyə Azərbaycanın Xarici İşlər naziri Ceyhan Bayramov dedi ki, qardaşlar arasında təşəkkürə ehtiyac yoxdur. Çünki biz bir millət, iki dövlətik. Türkiyənin kədarini, dərini öz kədarimiz, öz dərdimiz kimi qəbul edirik".

Türkiyənin baş diplomatı əlavə edib ki, biz çiyin-çiyinə çalışırıq: "Azərbaycanın Vətən müharibəsində Zəfər qazanmasında azərbaycanlılar qədər türk xalqı da qürur hissi keçirdi. Bugünkü kədarimiz də bizim qədər azərbaycanlı qardaşlarımızın da hiss etdiyini bilirik".

Qardaşlığımız əbədi olsun. Azərbaycan – Türkiyə!

Tarixin çox sınaqlarından uğurla çıxmış qardaşlarımızın bu yaranı da sağaldacağına inanırıq. Ona da əminlik ki, bu yara tam qaysaqlanana qədər Bakı Ankaranın yanında olacaq. Prezident İlham Əliyev Türkiyənin Bakıdakı səfirliyində olarkən anons verdi ki, biz zəlzələdən dağılmış şəhərlərin bərpasında da iştirak edəcəyik. Yollarımız da qardaşı qocmaq üçün uzanan qollarımız kimi açıq olsun. İnşallah!

İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
"Xalq qəzeti"